

## การเสนอข่าวของสื่อมวลชนที่มีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม

### The Report of Media Interfering with the Administration of Justice<sup>1</sup>

บุญญรัตน์ โชคบันดัลชัย<sup>2</sup>

Boonyarat Chokebandanchai

#### บทคัดย่อ

เป็นที่ยอมรับกันมานานแล้วว่าการพิพากษาคดีโดยสื่อเป็นสิ่งที่ผิดและต้องป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น สื่อมวลชนจะถูกจำกัดเสรีภาพในการนำเสนอเรื่องราวของผู้ต้องหา นับตั้งแต่เวลาที่เริ่มมีการจับกุมจนถึงเวลาที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดเนื่องจากการนำเสนอเรื่องราวดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนกรดำเนินกระบวนการยุติธรรมตามปกติ การนำเสนอข่าวที่กระทบต่อการดำเนินคดีจะถือเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนที่อาจส่งผลกระทบต่อกระบวนกรดำเนินกระบวนการยุติธรรมตามปกติได้แก่ (1) การนำเสนอประวัติอาชญากรรมของผู้ต้องหา (2) การนำเสนอข่าวหรือการให้สัมภาษณ์ที่อาจมีอิทธิพลเหนี่ยวนำ และสาธารณชน (3) การนำเสนอภาพของผู้ต้องสงสัยในกรณีที่เป็นพยานหลักฐาน ถือเป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี ตามระบบกฎหมายของออสเตรเลียจะคุ้มครองหลัก sub judge ค่อนข้างเคร่งครัด ในขณะที่ระบบกฎหมายของสหรัฐนั้นศาลจะคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมากกว่า โดยจะใช้มาตรการเยียวยาความเสียหายในลักษณะต่างๆ ก่อนจะฟ้องคดีกับสื่อฐานละเมิดอำนาจศาล สำหรับประเทศไทยนั้นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยสื่อจะถูกบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 32 (2) แต่มีข้อสังเกตว่าบทบัญญัติดังกล่าวจะใช้กับสื่อสิ่งพิมพ์เท่านั้น และไม่นำหลัก sub judge มาใช้ เนื่องจากระยะเวลาที่ถือว่าสื่อสามารถกระทำความผิดคือช่วงเวลาที่เกิดอยู่ระหว่างการพิจารณาคดีในศาลแล้ว

**คำสำคัญ :** ละเมิดอำนาจศาล, การเสนอข่าวสาร

<sup>1</sup> บทความวิจัยนี้เป็นผลการศึกษาจากโครงการวิจัยเรื่อง “บทบาทของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวที่มีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการทำวิจัยจากมหาวิทยาลัยเนศวร และได้นำเสนอต่อมหาวิทยาลัยเนศวร เมื่อมกราคม 2556

<sup>2</sup> ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเนศวร



### Abstract

There has long been accepted that trial by media is wrong and should be prevented. Publishing matter from the time somebody is arrested, up to the moment when the court finished dealing with it, the case is said to be sub judice. The medias are strictly limited to what they can report when the case is sub judice as it could prejudice a fair trial. The report of the media that interfere with the proper course of justice falls within the law of contempt. Contempt of court covers (1) report of the defendant's previous criminal convictions, (2) report and interview that could affect witness or public (3) pictures of the accused where identity is an issue of the case. It is noted that unlike Australia, the US court usually decides the case in favor of protecting freedom of speech rather than strictly comply with sub judice doctrine. The court prefers using several remedial measures to charging the media as contempt of court. In Thailand, contempt of court is provided in the Criminal Procedure Code section 32 (2), but the law is only applied to print media and the sub judice doctrine is not applied in Thailand as the report that could constitute the offence start from the time the case is brought to court.

**Key words :** Contempt of Court, Media Report.

## 1. บทนำ

การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของบุคคล หรือคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลถึงความสงบเรียบร้อยของสังคม และความถูกต้องชอบธรรมของกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือหากสื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารในลักษณะที่ชี้้นำให้คนในสังคมเกิดความเกลียดชังผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา โดยที่ศาลยังมิได้มีคำพิพากษาว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง ก็อาจส่งผลให้บรรดาพยานบุคคล เกิดอคติในการให้ปากคำ หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนดังกล่าวมีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือมีอิทธิพลเหนือพยานในคดี ทุนายความ หรือแม้แต่ตัวผู้พิพากษาเอง ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าเสรีภาพของสื่อ และสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรม จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเท่าเทียมกัน ซึ่งรัฐจะต้องรักษาดุลยภาพของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพทั้งสองอย่าง เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุขอย่างแท้จริง

ในปัจจุบันการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของบุคคลตามกฎหมายอาญายังมีการใช้ภาษารุนแรง สร้างสีสัน ดึงดูดสายตา และสร้างคำใหม่ ๆ โดยสื่อเป็นผู้กำหนดเอง ซึ่งอาจชักนำให้คนในสังคมรู้สึกเกลียดชังผู้ต้องหา และตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิด ทั้งที่ยังไม่ได้มีการนำผู้ต้องหาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เหตุการณ์ดังกล่าวเข้าข่ายเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ เนื่องจากกฎหมายรัฐธรรมนูญได้คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องถือว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาไม่มีความผิด และจะต้องปฏิบัติกับบุคคลเหล่านั้นเสมือนเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าบุคคลเหล่านั้นจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และมีคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดว่าผิดจริง ด้วยเหตุนี้การใช้ภาษาในการพาดหัวข่าว หรือนำเสนอข่าวในคดีอาญาในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดการโน้มน้าวให้ประชาชนเกิดความเกลียดชังผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหา หรือจำเลย จึงถือเป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ และอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากอาจส่งผลเป็นการชี้นำคนในสังคมและผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม จนเกิดอคติ จนอาจนำไปสู่การตัดสินคดีที่ผิดพลาดได้

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “บทบาทของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวที่มีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม” (The report of media interfering with the administration of justice) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนในลักษณะที่อาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม โดยจะศึกษาผลในทางกฎหมายของประเทศไทย ออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา ในลักษณะเปรียบเทียบ เพื่อให้ได้ข้อสรุปว่ากฎหมายของประเทศเหล่านี้กำหนดเนื้อหา และวิธีการ แก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างไร เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ที่ทำหน้าที่นำเสนอ

ข่าวสาร หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมให้เกิดความเข้าใจว่าการนำเสนอข่าวสาร และการรับฟังข้อมูลจากสื่อ ควรมีขอบเขต และข้อจำกัดอย่างไร ที่จะไม่ไปทำลายสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหา หรือกระทบต่อระบบการดำเนินกระบวนการยุติธรรมตามปกติ ทั้งนี้เพื่อให้การนำเสนอข่าวสารเป็นไปอย่างถูกต้อง และเพื่อให้สังคมเกิดความมั่นใจในกระบวนการยุติธรรม

## 2. กระบวนการยุติธรรมกับเสรีภาพของสื่อ

เสรีภาพของสื่อเป็นสิ่งที่ยอมรับกันมานานแล้วว่าสำคัญและรัฐจะต้องคุ้มครองเพื่อส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย<sup>3</sup> กล่าวคือการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล รวมทั้งแสดงความคิดเห็นเพื่อติชมการทำงานของรัฐบาล และสื่อมวลชนถือเป็นกลไกสำคัญอันหนึ่งที่จะทำให้เกิดการสื่อสารทางการเมืองขึ้นในสังคม โดยการนำเสนอข่าวสารการทำงานของรัฐบาลสู่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนใช้เป็นข้อมูลสำหรับวิพากษ์วิจารณ์ ติชม และตัดสินใจทางการเมือง ว่าควรเลือกใคร หรือพรรคการเมืองใดเป็นตัวแทนของตน ไปบริหารประเทศ<sup>4</sup>

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับสถาบันตุลาการจะเป็นความสัมพันธ์ในอีกลักษณะหนึ่งที่แตกต่างกับความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับสถาบันทางการเมือง โดยหลักแล้วการพิจารณาคดีของศาลในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะต้องกระทำโดยเปิดเผย (Open justice) ให้สาธารณชนเข้าฟัง เพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในกระบวนการยุติธรรมว่าจะเป็นการเป็นธรรม (Fair trial) ในส่วนของสื่อมวลชนก็จะทำหน้าที่นำเสนอเรื่องราวข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับคดีเพื่อรักษามลประโยชน์ของสาธารณชนเช่นเดียวกัน กล่าวคือเสนอเรื่องราว และลักษณะของการกระทำความผิดว่าใครคือผู้กระทำ และกระทำผิดในลักษณะใด ข้อมูลเหล่านี้ถือว่าเป็นประโยชน์ในแง่ของการกระตุ้นให้สังคมเกิดความระมัดระวัง และสามารถป้องกันภัยอันตรายจากลักษณะของการกระทำดังกล่าว ดังนั้น บทบาทของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวกับการกระทำผิดของบุคคล หรือคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลจึงมีความสำคัญ และไม่ควรปิดกั้น

<sup>3</sup> ดูได้จาก Universal Declaration of Human Rights, Art. 19 "Everyone has the right to freedom of opinion and expression ; this right includes freedom to hold opinions without interference and to seek, receive and impart information and ideas through any media and regardless of frontiers".

<sup>4</sup> David M. Rabban, (1997), *Free Speech in Its Forgotten Years*, (New York : Cambridge University Press), 57-63.

อย่างไรก็ดีในทางตรงกันข้ามการดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลย ก็จะต้องคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลดังกล่าวด้วย โดยเฉพาะการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในคดีอาญานั้นมีหลักว่าจะต้องถือว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดจริง ดังนั้นการเสนอข่าวสารของสื่อที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของบุคคล และคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลจะต้องมีความระมัดระวัง เพราะหากเสนอข่าวสารอย่างไม่เป็นกลาง หรือแทรกความคิดเห็นของผู้นำเสนอจนขาดความเป็นกลางก็จะส่งผลกระทบต่อรัฐในการรักษากระบวนการยุติธรรมให้เป็นที่น่าเชื่อถือต่อสังคม กล่าวคือจะกลายเป็นการชี้นำสังคมให้ตัดสินไปก่อนคำตัดสินของศาลว่าผู้ใดคือผู้กระทำความผิด ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา<sup>5</sup> รวมทั้งส่งผลกระทบต่อคู่ความในคดี พยาน และบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยคดี

การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนที่ไม่เป็นกลาง หรือแสดงความคิดเห็นจนเข้าข่ายเป็นการชี้นำสังคมในคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลในลักษณะเช่นนี้ในทางกฎหมายจะถือว่าเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล (Contempt of court) <sup>6</sup> โดยทั่วไปแล้วความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะเป็นความผิดที่เกี่ยวกับการกระทำได้ต่อไปนี้ (1) การทำตัวไม่เหมาะสมต่อหน้าศาลหรือในบริเวณศาล (2) หลีกเลียงไม่รับคำคู่ความต่างๆ ของศาล (3) ขัดขืนไม่มาศาลตามหมายเรียก (4) ละเมิดโดยการพิมพ์ หรือโฆษณาข้อความอันจะมีอิทธิพลเหนือความรู้สึกของประชาชนหรือโฆษณาข้อเท็จจริงของคดีที่ศาลได้มีคำสั่งห้ามโฆษณา<sup>7</sup> ซึ่งการกระทำของสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นการชี้นำสังคมจะถือเป็นความผิดตาม (4) โดยอธิบายง่ายๆ ได้ว่าเป็นการละเมิดอำนาจของศาลซึ่งมีหน้าที่จะต้องรักษาความยุติธรรมให้กับสังคมนั่นเอง ในประเทศออสเตรเลียจะถือว่าการนำเสนอข่าวสารในลักษณะที่เป็นการชี้นำสังคมนั้นเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเนื่องจากศาลมีหน้าที่ในการผดุงความยุติธรรม และความยุติธรรมจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องปราศจากการแทรกแซงจาก การกระทำ หรือปัจจัยภายนอกทั้งปวง ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมตามระบบที่ควรจะเป็นตามปกติ<sup>8</sup> ดังนั้นศาลจึงมีอำนาจอย่างเต็มที่ที่จะต้องลงโทษผู้กระทำการใดๆ ที่เข้าข่ายหรืออาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการในการพิจารณาคดีและสืบข้อเท็จจริงของศาล ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีสามารถนำไปสู่การได้คำพิพากษา

<sup>5</sup> รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 39

<sup>6</sup> Stephen J. Krause, (1996), "Punishing the Press : Using Contempt of Court to Secure the Right to a Fair Trial", *Boston University Law Review*, 76 : 537-574.

<sup>7</sup> ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31,33

<sup>8</sup> Pearson Mark, (1997), *The Journalist's Guide to Media Law*, (NSW : ALLEN & UNWIN), 21-32.

ที่เป็นธรรมที่สุด<sup>9</sup> การนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับคดีที่มีลักษณะที่น่าสังคมน่าจะก่อให้เกิดผลกระทบกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมได้ดังนี้

1) คู่ความในคดี ได้แก่โจทก์ จำเลย ถ้าสื่อมวลชนเสนอข่าวในทางที่น่าสังคมน่า หรือสอดแทรกความคิดเห็น จนมีอิทธิพลเหนือความรู้สึกของคนในสังคมว่าผู้ตกเป็นจำเลยอาจเป็นผู้กระทำความผิดจริง โดยเฉพาะในคดีอาญา เช่นการใช้คำที่เน้นความรู้สึกของผู้เขียน เช่น คำว่า “พินิจ...” หรือการตั้งฉายาต่างๆ แทนการใช้ชื่อผู้กระทำความผิด เช่น “มาเฟียแซก...” “ไอ้โหด...” ในกรณีนี้ ก็อาจส่งผลเป็นการรบกวนความรู้สึกของคนในสังคม ทำให้สังคมคล้อยตามได้ง่าย จนมีผลกับผู้ตกเป็นจำเลย ผลคือจำเลยก็อาจไม่ได้รับความเป็นธรรมอย่างแท้จริง และจะกลายเป็นนำตัวคนบริสุทธิ์ไปรับโทษในทางอาญา หรือในทางกลับกันหากสื่อนำเสนอข่าวสารในลักษณะที่เป็น การซ้ำเติมผู้เสียหาย เช่นอาจนำเสนอว่าผู้เสียหายมีความประพฤติไม่ดี ชอบเที่ยวในสถานที่ ไม่สมควร ขาดการระมัดระวังตัว ก็อาจส่งผลให้สังคมเกิดความสับสนได้ว่าผู้เสียหายคือต้นเหตุแห่งการกระทำความผิด มิใช่จำเลย ผลคือผู้เสียหายที่เป็นผู้ถูกกระทำกลับเป็นฝ่ายได้รับความเกลียดชังจากสังคม<sup>10</sup>

2) ทนายความ ทนายความ ซึ่งเป็นผู้รับข่าวสารอาจจะถูกชี้นำความรู้สึกจากการกระทำของสื่อ จนอาจมีผลกับการทำหน้าที่ในการแก้ต่างให้ลูกค้าของตน

3) พยาน ในการพิจารณาคดีจะต้องมีการนำบุคคลเข้ามาเป็นพยานในการนำสืบว่าจำเลยมีความผิดจริงหรือไม่ ดังนั้นถ้าพยานได้รับอิทธิพลจากสื่อต่างๆ มากๆ ก็อาจทำให้เกิดการฝังใจว่าผู้ตกเป็นจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง และให้การไปตามความคิดของตนที่ได้รับอิทธิพลมาจากสื่อ<sup>11</sup> เช่น นาย ก. อาจเป็นผู้เห็นตัวผู้กระทำความผิดเพียงเป็นเงาร่างๆ ไม่ชัดเจน แต่หนังสือพิมพ์ลงรูปของจำเลยมากๆ และเขียนข่าวว่าเป็นผู้กระทำความผิดมาหลายคดีแล้ว ก็จะทำให้ นาย ก. ฝังใจและภาพของจำเลยที่ลงหนังสือพิมพ์ก็อาจจะติดอยู่ในใจ จนกระทั่งให้การไปว่าจำเลย ผิดจริง (ทั้งๆ ที่จริงๆ แล้ว ก. เห็นแค่เงาร่างๆ)

4) ลูกขุน ประเด็นนี้มีความสำคัญอย่างมากในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) เช่นประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย กล่าวคือในระบบดังกล่าวจะมีการคัดเลือกลูกขุนมานั่งพิจารณาคดีอาญา ซึ่งลูกขุนก็就会被คัดเลือกมาจากบุคคลธรรมดาทั่วไปที่ไม่จำเป็น

<sup>9</sup> Ibid, 21-59.

<sup>10</sup> ศันสนีย์ แสงโรจน์เพิ่มสุข, (2553), “อิทธิพลของพาดหัวข่าวอาชญากรรม ที่มีผลกระทบต่อผู้อ่านพาดหัวข่าวอาชญากรรม ในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

<sup>11</sup> B likovski, Note on Harkianakis v Salkos (NSW CA, 25 June 1997), ALMD Advance, No 13, 1997

ต้องมีความรู้ในทางกฎหมาย จะใช้การพิจารณาดีโดยอาศัยสามัญสำนึกของวิญญูชนที่ปราศจากอคติ โดยปกติผู้พิพากษาจะเป็นผู้บอกให้ลูกขุนทราบถึงหลักในการรับฟังพยานหลักฐาน แต่ในจิตสำนึกจริงๆ ของลูกขุนซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาอาจจะฝังใจกับสิ่งที่สื่อได้นำเสนอข่าวซึ่งหากเป็นการเสนอข่าวในลักษณะซ้ำๆ ทุกวัน ก็จะมีผลต่อความรู้สึกมากขึ้น ส่งผลให้ในความเป็นจริงลูกขุนอาจไม่สามารถพิจารณาดีได้โดยปราศจากอคติ และไม่ได้ทำตามคำแนะนำของผู้พิพากษา<sup>12</sup> ดังนั้นตัวลูกขุนเองอาจจะได้รับอิทธิพลจากสื่อที่ฝังอยู่ในใจ จนทำให้ตัดสินคดีผิดพลาด

5) ผู้พิพากษา อาจจะเป็นบุคคลที่ได้รับอิทธิพลได้น้อยที่สุดเพราะผู้พิพากษาย่อมจะรู้ถึงเทคนิคต่างๆ ในการรับฟังพยานหลักฐาน และการตัดสินพยาน อย่างไรก็ตามก็มีความเป็นไปได้ว่าบางครั้งผู้พิพากษาก็อาจจะถูกครอบงำจากอิทธิพลจากสื่อได้เช่นกัน<sup>13</sup>

6) ระบบประชาธิปไตย ถ้าปล่อยให้สื่อมวลชนออกข่าวจนทำให้เสียความเป็นธรรมในการบริหารกระบวนการยุติธรรม ก็จะมีผลกระทบต่อระบบประชาธิปไตยโดยตรง เพราะจะทำให้กระบวนสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาในคดีอาญา<sup>14</sup> อันเป็นหลักการที่สำคัญของระบบประชาธิปไตย และในที่สุดก็จะมีผลทำให้สาธารณชนขาดความเชื่อถือ (Lost public confident) ในการบริหารกระบวนการยุติธรรม<sup>15</sup>

### 3. สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้อกับกระบวนการยุติธรรมในประเทศออสเตรเลีย

ระบบกฎหมายของประเทศออสเตรเลียเป็นระบบคอมมอนลอว์ ซึ่งในส่วนของความผิดของสื่อมวลชนที่ตีพิมพ์เผยแพร่ข้อความไปแทรกแซงต่อกระบวนการยุติธรรมเช่นนี้ตามระบบกฎหมายของออสเตรเลียมีหลักที่เรียกว่า “Sub Judice Doctrine”<sup>16</sup> ซึ่งมีหลักว่าการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับคดีที่อยู่ระหว่างการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม จะต้องไม่มีลักษณะที่ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม ส่วนความหมายของคดีที่อยู่ระหว่างการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมนั้นจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้ต้องสงสัย หรือผู้ต้องหา ถูกจับกุม ถูกฟ้อง

<sup>12</sup> Australian Law Reform Commission, Report No 35, Contempt, 1987, (ALRC 35), para 285.

<sup>13</sup> Pearson Mark, (1997), *The Journalist's Guide to Media Law*, (NSW : ALLEN & UNWIN), 31-32.

<sup>14</sup> Walker, C., (1996), “Fundamental Rights, Fair Trials and the New Audio-Visual Sector”, *The Modern Law Review*, *The Modern Law Review*, 59 : 517-39.

<sup>15</sup> Brandwood, Joanne Armstrong, (2000), “You Say ‘Fair Trial’ and I Say ‘Free Press’ : British and American Approaches to Protecting Defendants’ Rights in High Profile Trials”, *New York University Law Review*, 75 : 1412-20.

<sup>16</sup> Pearson Mark, (1997), *The Journalist's Guide to Media Law*, (NSW : ALLEN & UNWIN), 25-33

ต่อศาล (อาจมีการประกันตัวหรือไม่ก็ได้) จนกระทั่งถึงเวลาที่ศาลมีคำพิพากษา ซึ่งตามกฎหมายของออสเตรเลียการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับคดีดังกล่าว สื่อมวลชนจะต้องนำเสนออย่างมีข้อจำกัด จะไม่สามารถนำเสนอข้อเท็จจริงได้ทุกอย่าง<sup>17</sup> การนำเสนอข่าวสารในระหว่างการดำเนินคดีที่มีลักษณะชี้หน้าสังคม หรือมีอิทธิพลเหนือความรู้สึกของประชาชนจะถือว่าเป็นการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมและอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ได้ความยุติธรรมที่แท้จริง (Prejudice a fair trial) ซึ่งจะถือว่าเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจากหลักดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนตามระบบกฎหมายของออสเตรเลียนั้น หลัก Sub Judice Doctrine จะกำหนดระยะเวลาเริ่มต้นตั้งแต่มีการจับกุมผู้ต้องหา จนกระทั่งศาลมีคำพิพากษา จะไม่ใช่ระยะเวลาเพียงแค่นี้ที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีในศาลแล้วเท่านั้น

### 3.1 การพิสูจน์ข้อเท็จจริง

จริงๆ แล้วการจะตัดสินว่าสื่อมวลชนได้เผยแพร่ข้อความที่จะเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลหรือไม่ ไม่ใช่เรื่องที่จะพิสูจน์กันได้ง่าย จะต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงแวดล้อมทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นศาลก็ต้องชั่งน้ำหนักหาความสมดุลระหว่างเสรีภาพในการสื่อสาร และแสดงความคิดเห็น กับการรักษากระบวนการยุติธรรมให้อยู่ในจุดที่สังคมยอมรับได้เสมอ<sup>18</sup>

ตามกฎหมายของออสเตรเลียจะวางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าสื่อมวลชนได้เผยแพร่ข้อความอันเป็นการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมหรือไม่ ไว้กว้างๆ พอสรุปดังนี้

- 1) ลักษณะเนื้อหา และความยาวของข้อความ
- 2) ผู้เขียน หรือผู้ประพันธ์ รวมทั้งพิจารณาว่าผู้เขียนเป็นผู้มีชื่อเสียงซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชนมากหรือไม่ เพราะถ้ามีชื่อเสียงมากก็ย่อมจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของคนในสังคมมาก
- 3) คดีที่ได้รับผลกระทบเป็นคดีแพ่ง หรือคดีอาญา กล่าวคือคดีอาญาจะต้องให้ความคุ้มครองผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องหา หรือจำเลยมากกว่าคดีแพ่ง
- 4) สถานที่ และระยะเวลาในการเผยแพร่ข่าว
- 5) คดีที่ถูกกระทบเป็นคดีสำคัญที่อยู่ในความรู้สึกของประชาชนหรือไม่
- 6) คดีที่ถูกกระทบจะถูกพิจารณาโดยศาลอย่างเดียว หรือมีลูกขุนร่วมด้วย เพราะถ้ามีลูกขุนร่วมด้วย คดีนั้นจะได้รับผลกระทบจากสื่อมากกว่าคดีที่พิจารณาโดยผู้พิพากษาเพียงอย่างเดียว

<sup>17</sup> Ibid.

<sup>18</sup> Chesterman, M., (1997), "OJ and the Dingo : How Media Publicity Relating to Criminal Cases Tried by Jury is Dealt With in Australia and America", *American Journal of Comparative Law*, 45, 109-111.

- 7) ข้อความที่สื่อมวลชนเผยแพร่ หรือแสดงความคิดเห็นเป็นประเด็นที่สำคัญในคดีหรือไม่
- 8) ผู้รับข่าวสารเป็นบุคคลกลุ่มใด
- 9) ข้อความที่ปรากฏอยู่ในสื่อจะติดอยู่ในความทรงจำของประชาชนเป็นเวลานานหรือไม่<sup>19</sup>

การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้นไม่จำเป็นจะต้องพิสูจน์ให้เห็นจริงว่าเกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมแล้ว เพียงแต่ข้อความ**มีแนวโน้ม หรือน่าจะ**ก่อให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมก็ถือเป็นความผิดแล้ว ถึงแม้ว่าสื่อจะไม่ได้มีเจตนาจะทำให้กระบวนการยุติธรรมได้รับผลกระทบก็ตาม<sup>20</sup>

อย่างไรก็ดีในกรณีที่ข่าวสารบางอย่างมีการเผยแพร่อย่างแพร่หลายอยู่ก่อนแล้วโดยสื่อต่างๆ ถ้ามีการนำข่าวสารนั้นมานำเสนออีกก็จะไม่ถือเป็นการละเมิดอำนาจศาล เช่น คดี *Attorney General v MGN Limited*<sup>21</sup> คดีนี้ Geoffrey Knights ถูกจับและถูกฟ้องในข้อหาทำร้ายร่างกายคนขับรถของ Gillian Taylforth อดีตแฟนสาวซึ่งเป็นดาราชื่อดัง หนังสือพิมพ์ต่างๆ ได้ลงข่าวดังกล่าวแพร่หลายพร้อมทั้งวิพากษ์วิจารณ์ความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีในคดีนี้ว่าอะไรเป็นสาเหตุให้เกิดการทำร้ายร่างกาย ด้วยเหตุนี้เมื่อหนังสือพิมพ์ถูกฟ้องว่าเผยแพร่ข่าวสารที่มีแนวโน้มจะทำลายกระบวนการยุติธรรม ศาลจึงได้ยกฟ้องโดยให้เหตุผลว่า**เรื่องอื้อฉาวของจำเลยกับดาราอดีตแฟนสาวเป็นสิ่งที่มีความอยู่ก่อนแล้ว** และคนในสังคมก็ทราบเรื่องนี้จากสื่อต่างๆ อยู่แล้ว ดังนั้นการลงข่าววิพากษ์วิจารณ์ถึงเรื่องดังกล่าวจึงไม่มีแนวโน้มที่จะแทรกแซงต่อกระบวนการยุติธรรม จึงไม่ผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

### 3.2 ลักษณะเนื้อหาของข่าวที่จะกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเนื้อหาของข่าวสารที่อาจเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีดังนี้

#### 1) การเผยแพร่ถึงการกระทำความผิดในครั้งก่อนๆ ของผู้ถูกกล่าวหา

ปกติแล้วในการพิจารณาคดีจะต้องถือว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ ดังนั้นเรื่องราวในอดีต หรือประวัติอาชญากรรม (antecedents) ในครั้งก่อนๆ ของจำเลยจะต้องไม่ถูกเปิดเผยต่อสาธารณะ เพราะจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่จะได้รับการคัดเลือกให้มาเป็นลูกขุนอาจเกิดอคติ และปักใจเชื่อว่าจำเลยจะต้องเป็นผู้กระทำความผิดซ้ำอีก

<sup>19</sup> Ibid.

<sup>20</sup> *John Fairfax & Sons v McRae* (1995) 93 CLR 351 at 371

<sup>21</sup> 1 ALL ER (1997) 456

เช่น คดี *Attorney General v Truth & Sportsman Limited*<sup>22</sup> คดีนี้บริษัท Truth & Sportsman Limited ได้ทำรายการเกี่ยวกับผู้ต้องหาคนหนึ่งในคดีอาญาว่า เป็น “อาชญากร อื้อฉาว แห่งเมืองเมลเบิร์น” และได้เปิดเผยถึงการกระทำความผิดครั้งก่อนๆ ของจำเลย หลายอย่าง รวมทั้งการที่จำเลยเป็นนักโทษแหกคุกด้วย ศาลจึงตัดสินว่าบริษัท Truth & Sportsman ผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

## 2) การเผยแพร่ถึงลักษณะนิสัยที่ไม่ดีของผู้ถูกกล่าวหา

โดยทั่วไปแล้วเมื่อมีคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล สื่อมวลชนจะต้องนำเสนอข่าวสารด้วยความระมัดระวัง สื่อควรนำเสนอข่าวสารโดยกล่าวถึงข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคดี หรือในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลเท่านั้น การที่สื่อมวลชนนำเสนอถึงบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัยที่ไม่ดี เรื่องราวในอดีต รวมถึงรายละเอียดอื่นๆ ที่อาจส่งผลเป็นลบกับ ผู้ถูกกล่าวหาอาจจะทำให้เกิดความเป็นปฏิกิริยาต่อผู้ถูกกล่าวหา ทำให้คนทั่วไปขาดความเชื่อถือในตัวผู้ถูกกล่าวหา และอาจจะมีผลให้พยานให้การในทางที่เป็นปฏิกิริยากับผู้ถูกกล่าวหา<sup>23</sup> จนในที่สุดลูกขุนอาจเกิดอคติ และไม่เป็นกลาง เช่น ในปี 1997 บริษัทพิมพ์หนังสือของออสเตรเลีย ได้ลงบทความวิจารณ์นิสัยของนาย Brian Quinn ประธานกรรมการคนเก่าของห้างสรรพสินค้า Coles ว่าเป็นผู้มีนิสัยชอบขโมย โกงแม้กับคนป่วยที่ไม่มีทางสู้ เป็นบุคคลที่น่ารังเกียจของสังคม คดีนี้ศาลได้ตัดสินให้สื่อมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล<sup>24</sup>

## 3) การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นแห่งคดี

การเสนอข่าวของสื่อมวลชนบางครั้งอาจจะเป็นการแสดงความคิดเห็นถึงผลแห่งคดีว่าจะออกมาในรูปใด เช่นอาจให้ความเห็นว่าคดีนี้จำเลยน่าจะผิด เพราะ..... หรือจำเลยบริสุทธิ์ เพราะ.....หรือขอพินิจว่าใครเป็นฝ่ายผิดหรือถูก... การเสนอข่าวเช่นนี้อาจจะทำให้มีอิทธิพลเหนือความรู้สึกของคนในสังคม และส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมได้ ตัวอย่างคดี *Director of Public Prosecutions v Wran and Another*<sup>25</sup> คดีนี้เกี่ยวกับการได้ฟ้อง Mr. Neville Kenneth Wran อดีตผู้ว่าการรัฐนิวเซาท์เวลส์ และ บริษัท Nationwide News Pty Ltd ฐานละเมิดอำนาจศาล ซึ่งข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า Mr. Justice Murphy ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของ Wran ได้ถูกฟ้องฐานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ Wran จึงออกมาให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ของบริษัท Nationwide News Pty Ltd

<sup>22</sup> *Attorney General v Truth & Sportsman Limited*, 75 WN (NSW) (1997) 70.

<sup>23</sup> *R v O'Dogherty* (1848) 5 Cox CC 348

<sup>24</sup> Chesterman, M., (1997) “OJ and the Dingo : How Media Publicity Relating to Criminal Cases Tried by Jury is Dealt With in Australia and America”, *American Journal of Comparative Law*, 45, 109-15.

<sup>25</sup> (1987) 7 NSWLR 616

มีใจความในทำนองว่าตนเองเป็นเพื่อนสนิทกับ Mr. Justice Murphy มานานรู้จักนิสัยของเพื่อนดีว่าเป็นคนสุจริต และ Wran เชื่อกันว่าในที่สุดศาลจะต้องตัดสินให้เขาเป็นผู้บริสุทธิ์ ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมในคดีนี้ก็คือ Wran ได้ให้เหตุผลและปัญหาข้อกฎหมายหลายอย่างสนับสนุนความคิดเห็นของตนเพื่อโน้มน้าวให้ประชาชนเห็นตามว่าเพื่อนของตนเป็นผู้บริสุทธิ์ คดีนี้ศาลตัดสินให้ Wran ซึ่งเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ และบริษัท Nationwide News Pty Ltd ผู้เผยแพร่คำสัมภาษณ์ มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เนื่องจากการให้สัมภาษณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม ประกอบกับตัวผู้ให้สัมภาษณ์เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง มีสถานะเป็นที่เชื่อถือของคนในสังคมจึงย่อมมีอิทธิพลต่อความคิดของคนในสังคมได้ง่าย

#### 4) รูป หรือภาพยนตร์ ที่จะบ่งถึงรูปพรรณสัณฐานของผู้ถูกกล่าวหา

ในบางคดีรูปพรรณ สัณฐานของผู้ต้องหาอาจเป็นประเด็นสำคัญ ที่จะตัดสินว่าผู้กระทำความผิดคือใคร ในกรณีนี้ถ้าสื่อมวลชนเสนอภาพ หรือภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับผู้ต้องสงสัย ก็อาจจะมีความผิดคือใคร ในกรณีนี้ถ้าสื่อมวลชนเสนอภาพ หรือภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับผู้ต้องสงสัย ก็อาจจะมีความผิด<sup>26</sup> ทั้งนี้ที่พยานผู้เห็นเหตุการณ์ที่จะชี้ตัวผู้ต้องหาอาจเห็นผู้ต้องหาไม่ชัดเจน หรือเห็นเพียงเงาร่างๆ ดังนั้นการลงภาพของผู้ต้องสงสัยโดยเฉพาะการนำเสนอโดยหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อที่มีสภาพคงทนอยู่ในลักษณะเดิมตลอดเวลา ก็ย่อมมีอิทธิพลต่อความทรงจำ และจิตใจสำนึกของบุคคลเป็นระยะเวลายาวนาน

#### 3.3 ข้อยกเว้นความรับผิด

ถ้าสื่อสามารถพิสูจน์ได้ว่าได้รายงานข่าวดังกล่าวไปอย่างถูกต้อง เป็นกลาง (Accurate and fair report) และทำโดยสุจริต (Good faith) ก็จะไม่ต้องรับผิด หรือสามารถพิสูจน์ได้ว่าการรายงานข่าวเช่นนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม (Public Interest) และประโยชน์ของสังคมส่วนรวมมีน้ำหนักมากกว่าการพิจารณาถึงข้อความในข่าวว่าเป็นการชี้นำสังคมหรือไม่<sup>27</sup> ถ้าพิสูจน์ได้ตามนี้สื่อมวลชนก็จะไม่ต้องรับผิด และในกรณีเช่นนี้ศาลก็จะมีเทคนิคอื่นที่จะนำมาใช้ในการรักษากระบวนการยุติธรรมให้ยังคงเป็นที่เชื่อถือของคนในสังคมดังจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

#### 3.4 มาตรการเยียวยาความเสียหาย

มาตรการอื่นๆ ที่ศาลจะใช้ในการเยียวยาความเสียหายเพื่อหลีกเลี่ยงการดำเนินคดีกับสื่อ ทั้งนี้เพื่อรักษาดุลยภาพระหว่างเสรีภาพของสื่อกับการรักษากระบวนการยุติธรรมตามปกติมีดังนี้

<sup>26</sup> K Andronos, *Contempt of Court*, Gilbert & Tobin, 1998, 5

<sup>27</sup> *Hinch v Attorney-General for Victoria* (1987) 164 CLR 15

1) ศาลอาจออกคำสั่งระงับการพิมพ์เผยแพร่ (Injunction) จนกว่าคดีจะถึงที่สุด โดยหลักแล้วกฎหมายของออสเตรเลียจะให้อิสระในการเสนอข่าวสารของสื่อในสังคมมาก ดังนั้นผู้ที่ร้องขอให้ศาลออกคำสั่งดังกล่าวจะต้องรับภาระการพิสูจน์ให้ได้ชัดเจนว่าข้อความที่สื่อเสนอนั้นแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมอย่างไร<sup>28</sup> สำหรับผู้ที่มีอำนาจร้องขอก็คือผู้ที่มีส่วนได้เสียในคดีเช่น อัยการคู่ความ เป็นต้น ซึ่งจากสถิติที่ผ่านมาคดีเพียงไม่กี่คดีเท่านั้นที่ศาลอนุญาตตามคำร้องประเภทนี้ เพราะศาลจะต้องคำนึงถึงเสรีภาพในการสื่อสาร และการพิจารณาคดีในศาลว่าจะต้องกระทำโดยเปิดเผยเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้ส่วนใหญ่แล้วคำร้องมักจะไม่ประสบความสำเร็จ

2) เลื่อนการพิจารณาคดีออกไป จนกว่าอิทธิพลของสื่อที่เสนอข่าวในเรื่องนั้นจะลดลง

3) มีการตั้งคำถาม เป็นระยะๆ โดยศาล หรือทนาย ให้ลูกขุนตรวจสอบตนเองว่าได้รับอิทธิพลของสื่อหรือไม่ และพร้อมที่จะพิจารณาคดีโดยปราศจากอคติหรือไม่

4) ศาลออกคำเตือนลูกขุน หรือพยานไม่ให้นำเอาข่าวสารที่ได้รับมามีอิทธิพลเหนือจิตใจ

5) สั่งเพิกถอนลูกขุน และให้มีการพิจารณาคดีใหม่โดยตั้งลูกขุนชุดใหม่

6) ย้ายสถานที่ในการพิจารณาคดีไปในที่ที่ไม่ได้รับอิทธิพลของสื่อในเรื่องดังกล่าว หรือได้รับอิทธิพลน้อยมาก

มาตรการทั้งหมดที่กล่าวมานี้ศาลใช้ได้ตลอดโดยไม่ต้องคำนึงว่าสื่อมวลชนจะมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลหรือไม่ ถึงแม้สื่อมวลชนไม่มีความผิดศาลก็ออกคำสั่งให้ใช้มาตรการดังกล่าวข้างต้นได้

#### 4. สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบ

##### ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา

หลักกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลของสื่อมวลชนในสหรัฐฯ ก็จะมาจากแนวความคิดพื้นฐานที่ต้องการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรม เช่นเดียวกับของออสเตรเลีย โดยทั่วไปแล้วลักษณะการกระทำของสื่อที่จะเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศสหรัฐฯ จะคล้ายคลึงกับออสเตรเลียกล่าวคือ ห้ามเสนอเรื่องราวการทำความผิดในอดีต หรือเรื่องราวในอดีตของผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลย ห้ามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นสำคัญในคดี เป็นต้น แต่ของสหรัฐฯ จะให้ความสำคัญกับเสรีภาพของสื่อในการเสนอข่าวสารและแสดงความคิดเห็นมากกว่า เนื่องจากรัฐธรรมนูญของสหรัฐฯ ฉบับ First Amendment ได้บัญญัติชัดเจนถึง

<sup>28</sup> Waterhouse v Australian Broadcasting Corporation (1986) 6 NSWLR 733.

การคุ้มครองเสรีภาพในการสื่อสาร ดังนั้นการออกกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ใดๆ ที่จะมาจำกัดเสรีภาพของสื่อในการเสนอข่าวสารจึงเป็นไปได้ยาก

ในขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญของสหรัฐฯ ฉบับ Sixth Amendment<sup>29</sup> ก็ได้บัญญัติถึงการพิจารณาคดีโดยลูกขุนที่จะต้องกระทำโดยปราศจากอคติ และกระบวนการยุติธรรมจะต้องเป็นไปตามระบบปกติ แต่ในความแนวความคิดเรื่องการให้เสรีภาพของสื่อจะมีน้ำหนักมากกว่า<sup>30</sup> ด้วยเหตุนี้การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องความรับผิดชอบของสื่อมวลชนจะออกมาในลักษณะดังนี้

#### 4.1 หลักเกณฑ์การพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของสื่อ

1) ด้วยเหตุที่ First Amendment วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเสรีภาพในการสื่อสารไว้อย่างชัดเจน และได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่<sup>31</sup> ดังนั้นก่อนที่จะศาลจะมีคำสั่งใดๆ ที่จะจำกัดเสรีภาพของสื่อจะต้องพิสูจน์ให้ได้ อย่างแน่นอนชัดเจนก่อนว่า (1) เนื้อหาที่สื่อเสนอออกไปนั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรม และเกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน และ (2) ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นความเสียหายอย่างร้ายแรง<sup>32</sup> ถ้าไม่สามารถพิสูจน์องค์ประกอบเหล่านี้ได้ ก็ไม่สามารถจะออกคำสั่งใดๆ ที่จะกระทบต่อเสรีภาพในการเสนอข่าวสาร<sup>33</sup> ตัวอย่างเช่น คดี *Bridges v California*<sup>34</sup> ศาลชั้นต้นได้ตัดสินให้บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เนื่องจากได้ลงบทบรรณาธิการที่วิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงว่าศาลควรจะตัดสินคดีไปในทางนั้น ทางนี้ คดีนี้ศาลสูงได้กลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นโดยให้เหตุผลว่ายังไม่มี ความเสียหายอย่างชัดเจนต่อกระบวนการยุติธรรม ที่เกิดขึ้นจากการลงบทความของสื่อ ดังนั้นแนวโน้มในการ

<sup>29</sup> Sixth Amendment บัญญัติว่า "In all criminal prosecutions, the accused shall enjoy the right to a speedy and public trial, by an impartial jury of the State and district wherein the crime shall have been committed, which district shall have been previously ascertained by law, and to be informed of the nature and cause of the accusation ; to be confronted with the witnesses against him ; to have compulsory process for obtaining witnesses in his favor, and to have the Assistance of Counsel for his defence".

<sup>30</sup> Chesterman, M., (1997), "OJ and the Dingo How Media Publicity Relating to Criminal Cases Tried by Jury is Dealt With in Australia and America" 45, *American Journal of Comparative Law*, 41.

<sup>31</sup> First Amendment บัญญัติว่า "Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof ; or abridging the freedom of speech, or of the press ; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the government for a redress of grievances."

<sup>32</sup> รายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการพิสูจน์ได้ในคดี *Bridges v California* 314 U.S. 252, passim (1941)

<sup>33</sup> Anthony Lewis. (1980), "A Public Right to Know about public Institutions : The First Amendment as Sword", *Supreme Court Review*, 37-43.

<sup>34</sup> Ibid.

ตัดสินของศาลว่าการกระทำใดเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลหรือไม่ จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงที่ชัดเจนก่อนว่ามีความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรม

นอกจากนั้นศาลยังได้วางหลักต่อไปว่าการที่จะถือว่าการลงข่าวของสื่อจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมได้นั้น จะต้องให้ศาลใช้มาตรการที่จะช่วยเยียวยาความเสียหาย (remedial techniques) ในรูปแบบต่างๆ ก่อน เช่น มีการแยกตัวลูกขุนไปอยู่ในที่ที่ไม่ได้รับข่าวสาร ก่อนเป็นต้น หลังจากใช้มาตรการต่างๆ แล้วถ้ายังเห็นว่ามี ความเสียหายอย่างร้ายแรงอยู่จึงจะตัดสินว่าสื่อมีความผิดได้<sup>35</sup>

2) การที่ First Amendment ได้คุ้มครองเสรีภาพของสื่อไว้อย่างมาก ประกอบกับแนวความคิดเรื่องการพิจารณาดีจะต้องกระทำโดยเปิดเผย (open justice) เพื่อให้สาธารณชนตรวจสอบได้ ทำให้โอกาสของศาลที่จะสั่งให้มีการพิจารณาลับ หรือสั่งห้ามสื่อพิมพ์เผยแพร่ข้อเท็จจริงในคดีเป็นไปได้ยาก เพราะจะขัดกับรัฐธรรมนูญ<sup>36</sup>

ดังนั้น กรณีที่จะอนุญาตให้ศาลมีการพิจารณาคดีลับ หรือห้ามเผยแพร่ข้อมูลในคดีจะต้องพิสูจน์ได้ว่า (1) มีแนวโน้มว่ากำลังจะเกิดผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อกระบวนการยุติธรรมอันสืบเนื่องมาจากการเสนอข่าวของสื่อ และการพิจารณาคดีลับจะช่วยบรรเทาความเสียหายดังกล่าว และ (2) ไม่มีมาตรการอื่นที่เหมาะสม และมีประสิทธิผลไปกว่าการพิจารณาลับ หรือการห้ามเผยแพร่ข้อมูล<sup>37</sup>

3) ด้วยเหตุที่การออกมาตรการต่างๆ ที่จะกระทบถึงการเสนอข่าวสารของสื่อเป็นไปได้ยาก จึงทำให้ศาลสหรัฐฯ ต้องใช้มาตรการอื่นๆ แทน เช่น สั่งห้าม คู่ความ ทนายความ หรืออัยการ หรือเจ้าหน้าที่ของศาลที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น ให้ข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีต่อสื่อ จะเห็นได้ว่าเป็นการใช้เทคนิคในการจำกัดการแสดงความคิดเห็นของบุคคลเพียงไม่กี่คนที่มีส่วนได้เสียในคดี เพื่อปล่อยให้การใช้เสรีภาพของสื่อในการเสนอข่าวสารยังคงดำรงต่อไปได้

<sup>35</sup> ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จากการตัดสินของศาลในคดี *Atlanta Newspapers, Inc. v Georgia* 216 Ga. 399 ; 116 S.E. 2d 580 (1960)

<sup>36</sup> Daniel Stepniak, (2003), "A comparative Analysis of First Amendment Rights and the Televising of Court Proceedings", *Idaho Law Review*, 40 : 315-17.

<sup>37</sup> หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณาคดีลับดูเพิ่มเติมได้จากคดี *Richmond Newspapers Inc. v Virginia* 448 U.S. 555 (1980) ; *Globe Newspapers v Superior Court* 457 U.S. 596 (1982), *Press-Enterprise v Superior Court of California*, No. I 464 U.S. 501 (1984) ; No. II 478 U.S. 1 (1986)

## 4.2 มาตรการเยียวยาความเสียหาย

กฎหมายสหรัฐฯ จะให้ความสำคัญกับการคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมากกว่าออสเตรเลีย ซึ่งเป็นประเทศคอมมอนลอว์ที่มีหลักเรื่อง Sub Judice ดังนั้นศาลสหรัฐฯจะมีมาตรการหรือเทคนิคต่างๆ มากกว่าที่จะช่วยบรรเทาความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมเสียก่อน และจะลงโทษสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่สุดท้าย

สำหรับมาตรการต่างๆ ที่ใช้ในการป้องกันไม่ให้เกิดกระบวนการยุติธรรมได้รับความกระทบกระเทือนจะมีรายละเอียดเช่นเดียวกับของประเทศออสเตรเลียตามที่กล่าวมาแล้ว แต่จะมีมาตรการบางอย่างเพิ่มเติมคือ

1) การแยกตัวลูกขุน หรือพยาน (Sequestration) เพื่อไม่ให้ได้รับข่าวสารที่จะก่อให้เกิดอคติ ซึ่งวิธีนี้ได้เคยใช้ในคดีของ โอเจ ซิมป์สัน ซึ่งเป็นคดีที่สื่อได้ออกข่าวจนก่อให้เกิดอิทธิพลต่อความคิดของคนในสังคม จนต้องมีการแยกตัวลูกขุนออกไปอยู่ในสถานที่ที่จะไม่ได้รับข่าวสารดังกล่าว นอกจากนั้นก็จะมีการพิจารณาที่จะไม่ตั้งลูกขุนที่มาจากสถานที่ที่มีการแพร่หลายของข่าวเป็นอย่างมาก<sup>38</sup>

2) มีการควบคุมทางวิชาชีพ กล่าวคือกฎหมายจะถือว่าบุคคลบางกลุ่มจะต้องถูกควบคุม ไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีที่อาจจะก่อให้เกิดอคติต่อสื่อ เช่น ทัศนคติ<sup>39</sup> ตำรวจ เจ้าหน้าที่ศาล<sup>40</sup> จะมีจรรยาบรรณทางวิชาชีพ (Professional disciplinary standards) ของตนควบคุมไม่ให้เกิดการเปิดเผยข้อมูลที่จะมีผลกระทบต่อรูปคดี

## 5. สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบภาคพื้นยุโรป หรือที่เรียกกันว่าซีวิลลอว์ (Civil Law) ซึ่งการพิจารณาคดีอาญาจะไม่มีลูกขุนดังนั้นผลกระทบที่เกิดจากการเสนอข่าวของสื่อต่อรูปคดีอาจจะมีน้อยกว่าประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ แบบสหรัฐฯ และออสเตรเลีย

<sup>38</sup> *Stroud v U.S.* 251 U.S. 15 (1919).

<sup>39</sup> รายละเอียดเพิ่มเติมในส่วนของการควบคุมทางวิชาชีพของผู้เป็นทนายได้ในคดี *Gentile v State Bar of Nevada* 111 S. Ct. 2720 (1991), และคดี *Re Sullivan* 586 N.Y.S. 2d 322 (N.Y. App. Div., 1992) ซึ่งคดีหลังนี้ทนายความที่เปิดเผยข้อมูลในคดีที่อยู่ในความดูแลของตนสามารถต่อสู้จนหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ

<sup>40</sup> คดีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ศาลดูรายละเอียดได้ในคดี *Landmark communications, Inc. v Virginia* 98 S. Ct. 1535, 1545 (1978).

โดยหลักแล้วประเทศไทยก็เหมือนกับประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยทั้งหลาย ที่ถือว่าการพิจารณาคดีจะต้องกระทำโดยเปิดเผย (Open justice) เพื่อให้สาธารณชนตรวจสอบ ถึงการทำงานในกระบวนการยุติธรรมได้<sup>41</sup> ในขณะเดียวกันกฎหมายก็อนุญาตให้มีการพิจารณาคดีโดยไม่เปิดเผยได้ถ้าคดีนั้นเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะ หรือเพื่อความเหมาะสม<sup>42</sup> เช่น คดีเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ หรือคดีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิส่วนบุคคล คดีครอบครัว หรือการฟ้องหย่า กฎหมายอนุญาตให้มีการพิจารณาลับได้ และมีคำสั่งห้ามเสนอข่าวเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใดๆ ของคดี ซึ่งในกรณีเช่นว่านี้ถ้าสื่อมวลชนฝ่าฝืนก็มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลที่เกิดจากการกระทำของสื่อมวลชน บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 32 เป็นเรื่องความรับผิดชอบของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นบทกฎหมายที่ใกล้เคียงกับหลักเรื่องการละเมิดอำนาจศาลโดยสื่อของออสเตรเลีย และสหรัฐฯ จะสังเกตได้ว่ากฎหมายของไทยจะบัญญัติเฉพาะความรับผิดชอบของสื่อสิ่งพิมพ์เท่านั้น ซึ่งโดยหลักแล้วควรจะบัญญัติให้ครอบคลุมถึงสื่อมวลชนทุกประเภท ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ

### 5.1 หลักเกณฑ์การพิจารณาการทำความผิด

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 32 ได้บัญญัติเป็นการเฉพาะถึงความรับผิดชอบของสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา สิ่งพิมพ์ หรือหนังสือพิมพ์ รับผิดชอบละเมิดอำนาจศาล ในกรณีที่ได้โฆษณาเผยแพร่ข่าวสาร หรือข้อความที่ขัดต่อคำสั่งศาล หรือกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม ลักษณะการทำความผิดของสื่อสิ่งพิมพ์ ฐานละเมิดอำนาจศาลแยกพิจารณาได้ดังนี้

<sup>41</sup> ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 36 บัญญัติว่า “การนั่งพิจารณาคดีจะต้องกระทำในศาลต่อหน้าคู่ความที่มาศาล และโดยเปิดเผย”

<sup>42</sup> ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 36 (2) บัญญัติว่า ในคดีเรื่องใด เพื่อความเหมาะสม หรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ถ้าศาลเห็นสมควรจะห้ามมิให้มีการเปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ต่างๆ ทั้งหมด หรือแต่บางส่วนแห่งคดี ซึ่งปรากฏจากคำคู่ความหรือคำแถลงการณ์ของคู่ความ หรือจากคำพยานหลักฐานที่ได้สืบมาแล้วศาลจะมีคำสั่งดังต่อไปนี้ก็ได้

- (1) ห้ามประชาชนมิให้เข้าฟังการพิจารณาคดีทั้งหมด หรือแต่บางส่วน แล้วดำเนินการพิจารณาคดีไปโดยไม่เปิดเผย
- (2) ห้ามมิให้ออกโฆษณาข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่างๆ เช่นว่านั้นในบรรดาคดีทั้งปวงที่ฟ้องขอหย่า หรือฟ้องขายหุ้น หรือฟ้องให้รับรองบุตร ให้ศาลห้ามมิให้มีการเปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ใดๆ ที่ศาลเห็นเป็นการไม่สมควร หรือพอจะเห็นได้ว่าจะทำให้เกิดการเสียหายอันไม่เป็นธรรมแก่คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง.....

### 1) เปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีที่ศาลมีคำสั่งห้ามเปิดเผย

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งห้ามการออกโฆษณาเสนอข่าวในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือมีคำสั่งให้พิจารณาคดีลับ เพื่อความเหมาะสม หรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ เช่นคดีเกี่ยวกับครอบครัว<sup>43</sup> คดีที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐ หรือคดีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ถ้าสื่อมวลชนได้ออกข่าวเผยแพร่ข้อความอันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริง หรือพฤติกรรมอื่นๆ แห่งคดี หรือกระบวนการพิจารณาใดๆ แห่งคดี จะถือว่าสื่อมวลชนได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล<sup>44</sup>

ความผิดในข้อนี้แยกพิจารณาได้สองกรณี คือ (1) เป็นเรื่องที่ศาลได้สั่งแล้วให้มีการพิจารณาคดีลับ (คือการพิจารณาคดีที่ศาลสั่งโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 36) แต่สื่อมวลชนฝ่าฝืนนำเรื่องราวในคดีไปลงข่าวก็จะมี ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หรือ (2) ศาลอาจจะไม่ได้สั่งให้พิจารณาคดีลับ กล่าวคือให้ผู้คนเข้าฟังการพิจารณาคดีได้ตามปกติ แต่ศาลได้มีคำสั่งห้ามไม่ให้มีการเผยแพร่ข่าว หรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีนั้นๆ แต่สื่อมวลชนยังนำเรื่องราวในคดีไปเผยแพร่ กรณีนี้ก็จะมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเช่นกัน

### 2) เผยแพร่ข้อความ หรือแสดงความคิดเห็นที่จะกระทบกระบวนการยุติธรรม

กรณีนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 32 (2)<sup>45</sup> บัญญัติความรับผิดชอบไว้กว้างๆ เช่นเดียวกับกฎหมายของต่างประเทศตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยกฎหมายไทยวางหลักไว้ว่า ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ได้เผยแพร่ข้อความใดๆ หรือแสดงความคิดเห็นใดๆ โดยประสงค์จะให้มิอิทธิพลเหนือศาล คู่ความ หรือพยาน ซึ่งอาจจะทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไป จะมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

<sup>43</sup> ดูเชิงอรรถ 42

<sup>44</sup> ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 32 (1) บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์โฆษณา ซึ่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชนไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะรับรู้ถึงซึ่งข้อความหรือการออกโฆษณาแห่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์เช่นนั้นหรือไม่ ให้ถือว่าได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งในสองอย่างดังจะกล่าวต่อไปนี้

(1) ไม่ว่าเวลาใดๆ ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์เช่นว่ามานั้นได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใดๆ ซึ่งข้อความหรือความเห็นอันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติกรรมอื่นๆ แห่งคดีหรือกระบวนการพิจารณาใดๆ แห่งคดี ซึ่งเพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ศาลได้มีคำสั่งห้ามการออกโฆษณาส่งเหล่านั้น ไม่ว่าโดยวิธีเพียงแต่สั่งให้พิจารณาโดยไม่เปิดเผย หรือโดยวิธีห้ามการออกโฆษณาโดยชัดแจ้ง”

<sup>45</sup> ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 32 (2) บัญญัติว่า “ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใดๆ ในระหว่างการพิจารณาแห่งคดีไปจนมีคำพิพากษาเป็นที่สุด ซึ่งข้อความหรือความเห็นโดยประสงค์จะให้มิอิทธิพลเหนือความรู้สึกรับของประชาชน หรือเหนือศาลหรือเหนือคู่ความหรือเหนือพยานแห่งคดี ซึ่งพอเห็นได้ว่าจะทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไป “

## 5.2 ลักษณะการกระทำที่ถือเป็นความผิด

ตัวอย่างของการกระทำที่ถือเป็นความผิด เพราะทำให้กระบวนการยุติธรรมเสียไป ได้แก่<sup>46</sup>

### 1) เผยแพร่ข้อความไม่ตรงกับความเป็นจริง

ถ้าสื่อสิ่งพิมพ์ได้เผยแพร่ข้อเท็จจริงที่ผิดไปจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดี เช่น นาย ก. ถูกเรียกมาให้การในศาลในฐานะเป็นพยานของคดีฆ่าคนตาย และได้ให้การว่าเห็นรูปพรรณสัณฐานของผู้กระทำความผิดเพียงร่างๆ ไม่แน่ใจว่าเป็นผู้ใดกันแน่ แต่หนังสือพิมพ์ไปลงข่าวว่า นาย ก. ให้การอย่างมั่นใจว่าใครคือผู้กระทำความผิด กรณีนี้ถือว่าเผยแพร่ข่าวผิดจากข้อเท็จจริง

### 2) รายงานข่าว หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคดีอย่างไม่เป็นกลาง

กรณีนี้มีคดีที่น่าสนใจคือ คำพิพากษาฎีกาที่ 990/2508 จำเลยซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง ลงภาพโจทก์ และเขียนข้อความลงใต้ภาพของโจทก์ว่า “คนชายชาติ อดีตกำนันยี่ ดันยี่ คนไทยยอมเป็นลูกมือเขมร สืบราชการลับถูกตีแผ่ความผิดถึงกับเป็นลมกลางศาล” ข้อความในตอนนี้เป็นคนละตอนแยกออกจากเนื้อข่าว และไม่ใช่ว่าเป็นการแจ้งข่าวเรื่องการดำเนินคดีอันเปิดเผยในศาล แต่เป็นถ้อยคำของหนังสือพิมพ์เอง ประชาชนผู้อ่านหนังสือพิมพ์เรื่องนี้เมื่อเห็นภาพของโจทก์ และคำอธิบายใต้ภาพของโจทก์ดังกล่าว ก็ย่อมจะเข้าใจได้ในทันทีว่าเป็นภาพของอดีตกำนันยี่ ดันยี่ ซึ่งเป็นคนชายชาติ เป็นคนไทยผู้ยอมเป็นลูกมือเขมรสืบราชการลับ ซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริง ความจริงโจทก์เพียงแต่ถูกฟ้องร้องต่อศาลในข้อหาว่ากระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร ซึ่งขณะนั้นศาลกำลังพิจารณาอยู่ว่าโจทก์ได้กระทำความผิดตามที่ถูกฟ้องหรือไม่เท่านั้น โจทก์จะได้กระทำความผิดจริงดังที่ถูกฟ้องร้องหรือไม่ย่อมเป็นหน้าที่ของศาลที่จะชี้ขาด จำเลยหาจะมีสิทธิที่จะกล่าวอ้างคำพิพากษาของศาลว่าโจทก์คดีนี้ได้กระทำความผิดจริงดังที่ถูกฟ้องร้องนั้นแล้วหรือไม่ ฉะนั้นการลงข่าวเป็นการอธิบายภาพของโจทก์โดยแสดงความเห็นเสียเองว่าโจทก์เป็นคนชายชาติเป็นคนไทยผู้ยอมเป็นลูกมือเขมรจึงเป็นการใส่ความโจทก์ตามมาตรา 326 ประกอบกับมาตรา 328 (หมิ่นประมาทโดยการโฆษณา) ไม่ถือเป็นการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรม จำเลยจึงมีความผิด

<sup>46</sup> ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 32 (2) ได้บัญญัติถึงตัวอย่างการกระทำที่จะมีผลทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไปดังนี้

1. เป็นการแสดงผิดจากข้อเท็จจริงแห่งคดี หรือ
2. เป็นรายงาน หรือย่อเรื่อง หรือวิภาค ซึ่งกระบวนการพิจารณาแห่งคดีอย่างไม่เป็นกลาง และไม่ถูกต้อง หรือ
3. เป็นการวิภาคโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งการดำเนินคดีของคู่ความ หรือคำพยานหลักฐาน หรือนิสัยความประพฤติของคู่ความ หรือพยาน รวมทั้งการแถลงข้อความอันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของคู่ความ หรือพยาน แม้ถึงว่าข้อความเหล่านั้นจะเป็นความจริง หรือ
4. เป็นการชักจูงให้เกิดมีคำพยานเท็จ

คดีนี้โจทก์ถูกฟ้องข้อหากระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ และคดีกำลังอยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล แต่หนังสือพิมพ์ไปลงภาพของโจทก์และบรรยายได้ภาพทำนองว่าโจทก์เป็นคนขายชาติ กระทำความผิดจริงๆ ซึ่งถือเป็นการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม ศาลจึงตัดสินให้จำเลยมีความผิด แต่น่าสังเกตว่าในคดีนี้จำเลยถูกฟ้องข้อหาหมิ่นประมาทโดยโจทก์เป็นผู้ฟ้องคดีไม่ได้เกิดจากการฟ้องข้อหาละเมิดอำนาจศาล ดังนั้นศาลจึงไม่ได้ก้าวล่วงไปยังความผิดฐานนี้ซึ่งจริงๆ แล้วศาลสามารถจะยกขึ้นเป็นประเด็นในคดีนี้ได้เลยเพราะเป็นคดีที่เกี่ยวกับอำนาจของศาลโดยเฉพาะอยู่แล้ว

### 3) เสนอข่าวอย่างไม่เป็นธรรม เกี่ยวกับการดำเนินคดี และความประพฤติของผู้ที่เกี่ยวข้องในคดี

เป็นเรื่องที่มีการเสนอข่าว หรือแสดงความความคิดเห็นอย่างไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการดำเนินคดีของคู่ความ (ผู้ที่เป็นโจทก์ และจำเลย) หรือคำพยานหลักฐานต่างๆ รวมทั้งการเสนอข่าวที่จะมีผลกระทบต่อชื่อเสียง และความน่าเชื่อถือของคู่ความ หรือพยาน เช่น ลักษณะนิสัย หรือความประพฤติ เป็นต้น ถึงแม้ว่าข้อความเหล่านั้นจะเป็นความจริงก็ตาม แสดงว่ากฎหมายไทยจะใช้หลักเดียวกับกฎหมายต่างประเทศเลยว่าการนำประวัติ หรือนิสัยความประพฤติของผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีมาเปิดเผยย่อมจะทำให้เกิดอคติในการพิจารณาคดีได้ ดังนั้นแม้เรื่องดังกล่าวจะเป็นความจริงก็ห้ามนำมาเผยแพร่

### 4) เป็นการชักจูงให้เกิดมีคำพยานเท็จ

กรณีนี้อาจเป็นเรื่องที่สื่อมวลชนลงข่าวโน้มน้าวให้พยานเบิกความเท็จโดยอาจจะไปได้ทั้งทางบวก และทางลบ เช่น นาย ก. เป็นผู้มีอิทธิพล ได้ถูกนาย ข. ฟ้องคดีข้อหาทำร้ายร่างกายผู้อื่น ปรากฏว่าหนังสือพิมพ์บางฉบับอาจจะมีความสัมพันธ์เป็นพิเศษกับนาย ก. จึงลงข่าวทำนองให้นาย ข. คิดถึงอนาคตให้ไกลๆ เพื่อจะได้ให้การไปในทำนองว่านาย ก. ไม่ใช่คนที่ทำร้ายตน

## 6. บทสรุป

จากการศึกษาถึงการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของสื่อมวลชนในประเทศไทย ออสเตอร์เลีย และสหรัฐฯ พบว่าทั้งสามประเทศมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนที่มีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมโดยถือว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ส่วนแนวคิดพื้นฐานในการกำหนดความผิดดังกล่าวก็คือการรักษาดุลยภาพระหว่างเสรีภาพของสื่อ และการรักษากระบวนการยุติธรรม (Media freedom and fair trial) เพื่อให้สาธารณชนเกิดความมั่นใจ ส่วนลักษณะของการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้นทั้งสามประเทศกำหนดในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เช่น การนำเสนอประวัติอาชญากรรม ลักษณะนิสัยที่ไม่ดีของผู้ถูกกล่าวหา หรือการแสดงความเห็นเกี่ยวกับประเด็นในคดีที่มีลักษณะชี้้นำสังคม

อย่างไรก็ดีจะเห็นได้ว่าแม้ประเทศออสเตรเลีย และสหรัฐ จะใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์เหมือนกัน แต่จากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม ทำให้การใช้กฎหมายในการวินิจฉัยความผิดของสื่อของทั้งสองประเทศมีวิวัฒนาการแตกต่างกันไป กฎหมายของประเทศออสเตรเลียจะยังยึดหลัก Sub Judice Doctrine และ Fair Trial ค่อนข้างเคร่งครัด จนอาจจะกระทบต่อเสรีภาพของสื่อในการเสนอข่าวสารได้ง่าย ส่วนประเทศสหรัฐ ภายใต้กรอบการบริหารประเทศตาม First Amendment จะให้ความสำคัญกับหลักเรื่อง Freedom of Speech และ Open Justice มากกว่าจนอาจกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของคู่ความในคดีได้ง่าย แนวคิดดังกล่าวย่อมส่งผลถึงการวินิจฉัยคดีของศาล กล่าวคือในขณะศาลออสเตรเลียจะมีแนวโน้มในการลงโทษสื่อ แต่ศาลสหรัฐ มักจะเลือกใช้เทคนิคอื่นมาเป็นมาตรการเยียวยาความเสียหาย (Remedial techniques) ในเบื้องต้นมากกว่าที่จะดำเนินคดีกับสื่อ เช่นการเลื่อนเวลา และเปลี่ยนสถานที่ในการพิจารณาคดี การแยกตัวลูกขุน เป็นต้น

ในส่วนของประเทศไทยจะเห็นได้ว่าโดยทั่วไปสื่อยังมีการใช้ภาษารุนแรงที่ตอกย้ำความรู้สึกของคนในสังคม โดยเฉพาะการพาดหัวข่าว และจากการศึกษากฎหมายของไทยซึ่งเป็นระบบซีวิลลอว์ จะเห็นได้ว่ากฎหมายไทยมีบทบัญญัติที่จะลงโทษสื่อมวลชนในการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้กว้างมาก และเป็นดุลยพินิจของศาลที่จะลงโทษหรือไม่ แต่มีข้อน่าสังเกตว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 32 จะกำหนดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้เฉพาะกับสื่อสิ่งพิมพ์เท่านั้น ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วควรจะกำหนดให้ความผิดดังกล่าวครอบคลุมถึงสื่อมวลชนแขนงอื่นๆ ด้วย เช่นวิทยุ โทรทัศน์ รวมถึงการให้สัมภาษณ์ของบุคคลที่มีสถานะสำคัญในสังคม นอกจากนั้นยังมีข้อสังเกตว่ามาตรา 32 (2) จะกำหนดความผิดของสื่อว่าอยู่ในช่วงระหว่างการพิจารณาคดีไปจนถึงเวลาที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ในขณะที่ตามกฎหมายของออสเตรเลีย และสหรัฐ จะกำหนดให้ความผิดดังกล่าวเริ่มต้นตั้งแต่เวลาที่มีการจับกุมผู้ต้องสงสัย ซึ่งหมายความว่าสื่อมวลชนจะต้องนำเสนอข่าวสารด้วยความระมัดระวังนับแต่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถูกจับกุม รวมทั้งบุคคลที่มีสถานะสำคัญในสังคมก็ต้องเพิ่มความระมัดระวังในการให้สัมภาษณ์ นอกจากนั้นยังมีข้อสังเกตจากตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ 990/2508 ว่าศาลได้ตัดสินสื่อที่ลงภาพจำเลยในลักษณะเสียหายว่าเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท โดยไม่ได้กล่าวถึงประเด็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าแนวโน้มคดีที่สื่อมวลชนลงข่าวในลักษณะที่ยืนยันว่าผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ที่ตกเป็นจำเลย เป็นผู้กระทำความผิดจริง นั้น ศาลจะวินิจฉัยให้เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท ซึ่งในกรณีเช่นนี้ย่อมหมายความว่าผู้เสียหายจะต้องเป็นผู้นำคดีมาสู่ศาล ซึ่งหากเหตุการณ์เดียวกันเกิดขึ้นในประเทศออสเตรเลีย หรือสหรัฐ อัยการจะเป็นผู้ดำเนินคดีกับสื่อมวลชนทันที

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันคดีดังกล่าวจะยังมีไม่มากนักในประเทศไทย แต่ในอนาคตถ้าสังคมไทยให้ความสำคัญกับ แนวความคิดเรื่อง “Fair trial” กันมากขึ้น ก็อาจจะต้องกลับมาพิจารณาประเด็นเรื่องการรักษาความสมดุลระหว่าง Freedom of speech กับ Fair trial ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในต่างประเทศ อย่างไรก็ตามการศึกษาดังกล่าวถึงหลักกฎหมายของต่างประเทศ ได้ก่อให้เกิดข้อเสนอบริบทที่ชัดเจนกับประเทศไทยว่าควรจะเริ่มคำนึงถึงก็คือการปรับกฎหมายให้การกระทำ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลครอบคลุมถึงสื่อทุกประเภท และควรคำนึงถึงมาตรการทางเทคนิคต่างๆ ที่จะช่วยป้องกันความเสียหายต่อระบบการดำเนินกระบวนการยุติธรรมตามปกติ โดยพยายามจำกัดเสรีภาพของสื่อให้น้อยที่สุด แต่เนื่องจากประเทศไทยไม่มีระบบลูกขุน ดังนั้นเทคนิคที่จะนำมาใช้อาจมีรูปแบบที่แตกต่างจากของออสเตรเลีย และสหรัฐฯ เช่นศาลอาจใช้วิธีเตือนพยาน และคู่ความ อย่างสม่ำเสมอให้เป็นกลาง และให้การโดยปราศจากอคติ นอกจากนั้นอาจใช้วิธีการสั่งเลื่อนพิจารณาคดี เพื่อคุ้มครองคู่ความ หน่วยงาน และพยาน และเพื่อให้ความรู้สึกต่างๆ ของพยานที่อาจถูกสื่อชี้นำได้ลดลง นอกจากนั้นองค์วิชาชีพของสื่อ ก็ควรจะต้องเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดจริยธรรมในการนำเสนอข่าวสารของสื่อพร้อมทั้งกำหนดมาตรการลงโทษให้ชัดเจน เพื่อให้การนำเสนอข่าวสารของสื่อเป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาชีพ องค์การที่ควรจะต้องมีการกำหนดบทบาทให้เคร่งครัดมากขึ้นก็คือตำรวจ หน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ควรจะต้องมีการกำหนดแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องของการระมัดระวังในการให้สัมภาษณ์หรือให้ข้อมูลกับสื่อ ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีที่ใช้ในสหรัฐฯ

กรณีศึกษาระบบกฎหมายของทั้งสามประเทศ คงจะวินิจฉัยไม่ได้ว่าการใช้กฎหมายของประเทศใดดีกว่ากัน เพราะระบบกฎหมายของแต่ละประเทศย่อมมีวิวัฒนาการมาจากประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สังคม และการเมืองที่แตกต่างกัน ดังนั้นการนำกฎหมายของประเทศหนึ่งมาใช้ในประเทศหนึ่งโดยไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่าง ของปัจจัยต่างๆ และคุณค่าของวัฒนธรรมในสังคมก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามความเป็นจริง ดังนั้นหากประเทศไทยจะปรับปรุงกฎหมาย และวิธีพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนที่มีลักษณะชี้นำสังคม อันส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม ก็ควรที่จะต้องพิจารณาภายใต้บริบทของสังคมไทย โดยคำนึงถึงการรักษาดุลยภาพระหว่าง Media freedom และ Fair trial

### บรรณานุกรม

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). **คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : พลสยาม พรินต์ติ้ง (ประเทศไทย).
- คณิต ณ นคร. (2553). **กฎหมายอาญาภาคความผิด**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- \_\_\_\_\_. (2555). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- จรัสพิมพ์ อรรถนพพร. (2539). **ความรู้ความตระหนักของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรมและงานกระบวนการยุติธรรม**, รายงานการวิจัย. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จารุลักษณ์ นุตพานิช. (2548). “การศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาษาในข่าวอาชญากรรมจากหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย พ.ศ. 2542 – 2546 : คำและสำนวน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2555). **ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง**. พิมพ์ครั้งที่ 28. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- ปัญญา อุดชาชน. (พฤศจิกายน 2555). “ความยุติธรรมกับรัฐธรรมนูญภายใต้ประชาคมอาเซียน.” **วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์**. 5 (2) : 39-79.
- วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2538). **สื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- สมควร กวียะ. (2539). **การสื่อสารมวลชน บทบาทหน้าที่ เสรีภาพ และความรับผิดชอบ**. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.
- ศรีลักษณ์ ศิลปี. (2539). “ปัญหาทางด้านจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการนำเสนอข่าวอาชญากรรม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการหนังสือพิมพ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คันสนีย์ แสงโรจน์เพิ่มสุข. (2553). “อิทธิพลของพาดหัวข่าวอาชญากรรม ที่มีผลกระทบต่อผู้อ่านพาดหัวข่าวอาชญากรรมในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน.
- Andronos, K. (n.d.). **Contempt of Court**. Retrieved June 9, 1998, from <http://www.gtlaw.com.au/pubs/contemptofcourt.html>
- Armstrong, M, David Lindsay and Ray Watterson. (1996). **Media Law in Australia**. Australia : Oxford University Press.

- Australian Press Council. (1993). "Honorifics in court reports." **Australian Press Council News**. 5 (1) : 2-3.
- Barendt, E. (1994). "Importing United States Free Speech Jurisprudencd." in **Freedom of Communication**. T. Combell and W. Sadurski (ed.). Aldershot : Dartmouth.
- Brandwood, J. (2000). "You Say 'Fair Trail' and I Say 'Free Press' : British and American Approaches to Protecting Defendants' Rights in High Profile Trials." **New York University Law Review**. 75 : 1412-20.
- Chesterman, M. "The Media and The Law : Prohibited Publication." (1998). **Topic 1 Free speech And The Media, Reproduce materials for Media Law : Prohibited Publication**. Sydney, Asutralia : The University of New South Wales,
- \_\_\_\_\_. (1997). "OJ and the Dingo : How Media Pubicity Regulatiog to Criminal Cased Tried by Jury is Dealt with in Australia and America." **45 American Journal of Comparative Law**. 109-120.
- David M. Rabban. **Free Speech in Its Forgotten Years**. New York : Cambridge University Press.
- Edgeworth, B. and M. Newcity. (1992). "Politicians, and defamation Law and the public figure defendcd." **Law in Context**. 10 (1) : 39-62.
- Krause, S. (1996). "Punishing the Press : Using Contempt of Court to Secure the Right to a Fair Trail." **Boston University Law Review**. 76 : 537-74.
- Lewis, A. (1980), "A Public Right to Know about public Institutions : The First Amendment as Sword." **Supreme Court Review**. 1980 : 37-43.
- Pearson, M. (1997). **The Journalist's Guide To Medial Law**. NSW : Allen & Unwin.
- Stepniak, D. (2003), "A comparative Analysis of First Amendment Rights and the Televising of Court Proceedings." **Idaho Law Review**. 40 : 315-17.
- Walker, C. (1996). "Fundamental Rights, Fair Trials and The New Audio-Visual Sector." **The Modern Law Review**. 59 : 517-39.